

УДК 355/359:342.9:343.16(477) DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2019.4.10>

Яна Віталіївна Гріненко,

*Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету,
кафедра адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки (здобувач);*

 <https://orcid.org/0000-0002-5227-7605>,
e-mail: alex2133@ukr.net

ФУНКЦІЇ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Досліджено функції та повноваження Збройних Сил України у сфері протидії злочинності. Наголошено на доцільності та необхідності дослідження функцій та повноважень як структурних елементів адміністративно-правового статусу Збройних Сил України, що є особливо актуальним у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та приведення їх службової діяльності до стандартів НАТО. Проаналізовано нормативно-правові акти, що визначають функції та повноваження окремих структурних підрозділів Збройних Сил України. Запропоновано авторське бачення поняття «функції Збройних Сил України» та надано власну класифікацію функцій та повноважень Збройних Сил України.

Ключові слова: функції, повноваження, права й обов'язки, Збройні Сили України, адміністративно-правовий статус, протидія злочинності.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Розбудова України як демократичної правової держави передбачає низку заходів, спрямованих на реформування державного апарату, удосконалення діяльності органів державної влади, забезпечення функціонування інститутів громадянського суспільства тощо. Сьогодні держава перебуває в процесі, коли необхідно переглянути доктринальні позиції та концептуальні підходи функціонування всіх гілок державної влади, особливо тих державних органів, які здійснюють заходи із забезпечення внутрішньої безпеки від зовнішніх загроз та інших посягань.

Починаючи із 2014 року поступово назрівало питання реформування основного суб'єкта забезпечення внутрішньої безпеки держави та захисту її територіальної цілісності – Збройних Сил України. Сьогодні діяльність Збройних Сил України має бути пристосована до міжнародних стандартів діяльності воєнізованих органів та формувати, необхідно позбавити Збройні Сили України від надлишкових і застарілих спроможностей та поставити за мету – першочерговий

розвиток бойових спроможностей. В умовах проведення операції Об'єднаних сил на Сході України діяльність Збройних Сил України є надзвичайно важливою, а відтак реформування Збройних Сил України сьогодні є першочерговим завданням для керівництва держави та Сектору безпеки і оборони.

У процесі реформування державою повинні бути визначені основні завдання, функції та повноваження діяльності оновленого державного органу влади, тобто наразі спостерігається тенденція до зміни призначення Збройних Сил України з урахуванням стандартів НАТО. Відповідно наразі необхідно акумулювати ґрунтовні доктринальні дослідження сутності функцій та повноважень Збройних Сил України з урахуванням міжнародних стандартів та принципів НАТО задля досягнення поставленої мети та визначити основні напрямки їх діяльності.

Стан дослідження проблеми

Питання визначення функцій та повноважень Збройних Сил України наразі є мало дослідженими вітчизняними вченими. Але водночас з урахуванням проведення операції Об'єднаних сил на важливість досліджуваної проблематики було звернено увагу в працях учених з адміністративного, конституційного права та інших галузевих наук, зокрема: В. Б. Авер'янова, В. М. Александрова, О. С. Бодрука, А. П. Герасимова, С. Б. Клімова, А. Т. Комзюка, М. В. Кравчука, Н. І. Кузнецова, О. І. Кузьмука, А. М. Куліша, В. А. Ліпкана, С. Т. Полторака, Б. М. Ринажевського, П. І. Романова, І. С. Руснака, В. В. Сокурєнка, Б. В. Старого, Ю. М. Старилова, В. В. Чумака, Д. В. Швеця, В. П. Шкідченка та ін. Вказані науковці заклали значний фундамент для подальших наукових розробок, проте наразі виникає нагальна необхідність перегляду функцій та повноважень Збройних Сил України у зв'язку з приведенням їх діяльності у відповідність до стандартів НАТО.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є дослідження функцій та повноважень Збройних Сил України у сфері протидії злочинності. Зазначена мета дослідження конкретизується у наступних завданнях:

- розкрити сутність категорії «функції Збройних Сил України у сфері протидії злочинності»;
- висвітлити сутність та значення категорії «повноваження Збройних Сил України у сфері протидії злочинності»;
- визначити сучасний стан правового регулювання функцій та повноважень Збройних Сил України у сфері протидії злочинності;
- надати авторське визначення категоріям «функції Збройних Сил України у сфері протидії злочинності» та «повноваження Збройних Сил України у сфері протидії злочинності»;

Наукова новизна дослідження

Уперше надано авторське бачення понять «функції Збройних Сил України у сфері протидії злочинності» й «повноваження Збройних Сил України у сфері протидії злочинності» та надано авторську класифікацію функцій та повноважень Збройних Сил України у сфері протидії злочинності, що дозволило повною мірою висвітлити значення діяльності Збройних Сил України.

Виклад основного матеріалу

Функції Збройних Сил України неможливо розглядати поза межами визначення їх повноважень, оскільки функція – це виконання завдання, що здійснюється певним обсягом повноважень. Так, В. В. Чумак, досліджуючи сутність функцій, зазначає, що функції є провідними напрямками діяльності будь-якого державного органу, що визначають його соціальну роль та призначення [1, с. 303].

Семантичне розуміння поняття «функція» передбачає наступні значення: 1) специфічна діяльність організму людини, тварин, рослин, їхніх органів, тканин і клітин; 2) відправлення членами тіла своїх дій; 3) величина, що змінюється зі зміною незалежної змінної величини (аргументу); 4) позначення дій над кількістю [2, с. 824]; 5) явище, що залежить від іншого явища, є формою його виявлення та змінюється відповідно до його змін; 6) робота, кого-, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось; 7) призначення, роль чого-небудь [3, с. 1552].

У свою чергу, А. В. Коваль під функціями органу державної влади розуміє складові частини змісту його діяльності, що відображені у поставлених перед органом державної влади завданнях із забезпечення життєво важливих потреб керованого об'єкта і здійснюються шляхом реалізації покладених на нього повноважень [4, с. 105].

О. В. Пономарьов у своєму науковому дослідженні, що присвячене адміністративно-правовому статусу податкової міліції України, надає наступне визначення функцій податкової міліції України – це основні напрями її діяльності, що спрямовані на вирішення поставлених перед нею завдань. Саме функції розкривають призначення і основний зміст діяльності податкової міліції України [5, с. 58]. В. В. Чумак, досліджуючи функції Департаменту муніципальної поліції Естонської Республіки, зазначає, що, відповідно до законодавства Республіки Естонія, функції Департаменту муніципальної поліції покликані підтримувати правопорядок та забезпечувати законність у місті та поліпшити службу загальної поліції [6, с. 140]. А. В. Могілевський, наголошуючи на значенні визначення функцій трудового права, вказує, що якщо функції правових норм полягають у забезпеченні конкретизованого й деталізованого закріплення загальних масштабів (етапів) поведінки учасників трудових і тісно пов'язаних із

ними відносин, їх прав, обов'язків та гарантій, то на інших, більш високих рівнях системи трудового права здійснюються функції, які забезпечують юридичну узгодженість правового впливу, цілісне, єдине регулювання суспільно-трудових відносин [7, с. 90].

Загальновідомо, що через повноваження здійснюються функції. Як зазначає Ю. Г. Барабаш, визначення місця й ролі будь-якої владної інституції здійснюється не тільки через встановлення напрямків та форм взаємодії з іншими органами влади, але й через з'ясування основних напрямків діяльності цієї інституції, тобто її функцій [8, с. 257]. Отже, з метою визначення функцій Збройних Сил України розглянемо сутність такої категорії, як «повноваження».

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає поняття «повноваження» у наступних значеннях: 1) право, надане кому-небудь для здійснення чогось; 2) права, надані особі або підприємству органами влади [3, с. 1000]. В юриспруденції категорію «повноваження» прийнято розуміти як сукупність прав та обов'язків уповноважених суб'єктів; сукупність прав та обов'язків державних органів і громадських організацій, а також посадових та інших осіб, закріплених за ними у встановленому законодавством порядку для здійснення покладених на них функцій. Обсяг повноважень конкретних державних органів та їх посадових осіб залежить від їх місця в ієрархічній структурі відповідних органів [9, с. 95; 10, с. 590].

Слід також наголосити на законодавчому визначенні повноважень. Так, відповідно до Концепції адміністративної реформи України, що затверджена Указом Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні», повноваження органу виконавчої влади – це закріплені за органом виконавчої влади права і обов'язки (в тому числі обов'язки нести відповідальність за наслідки виконання повноважень – так звані «юрисдикційні» обов'язки). Для визначення певного обсягу повноважень, закріпленого за кожним органом виконавчої влади відповідно до покладених на нього завдань і функцій, застосовується поняття «компетенція». Центральне місце серед повноважень органу виконавчої влади посідають державно-владні повноваження, тобто повноваження щодо прийняття обов'язкових до виконання рішень і забезпечення їх здійснення тими, кому вони адресовані¹.

Отже, правову категорію «повноваження» становлять права й обов'язки Збройних Сил України, в тому числі і у сфері протидії злочинності, що спрямовані на реалізацію функцій та завдань Збройних Сил України відповідно до чинного законодавства. Відповідно

---

¹ Концепція адміністративної реформи України : затв. Указом Президента України від 22.07.1998 № 810/98.

функції Збройних Сил України будуть проаналізовані нами з визначенням їх повноважень.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Збройні Сили України» Збройні Сили України реалізують наступні функції: *забезпечення стримування збройної агресії проти України та відсічі їй; охорону повітряного простору та підводного простору у межах територіального моря; боротьба з тероризмом; забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях.*

Відповідно до кожної із зазначених функцій Збройні Сили України мають відповідний обсяг прав та обов'язків.

Так, реалізуючи функцію забезпечення стримування та відсічі збройної агресії проти України, Збройні Сили України мають право:

1) застосовувати у разі крайньої необхідності зброю і спеціальні засоби до осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення чи інші дії, що перешкоджають виконанню законних вимог осіб, залучених до виконання заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, або дії, пов'язані з несанкціонованою спробою проникнення в район здійснення зазначених заходів;

2) затримувати і доставляти осіб до органів Національної поліції України;

3) перевіряти у громадян і посадових осіб документи, що посвідчують особу, а в разі відсутності документів – затримувати їх для встановлення особи;

4) здійснювати особистий огляд громадян, огляд речей, що при них знаходяться, транспортних засобів та речей, які ними перевозяться;

5) тимчасово обмежувати або забороняти рух транспортних засобів і пішоходів на вулицях та дорогах, не допускати транспортні засоби, громадян на окремі ділянки місцевості та об'єкти, виводити громадян з окремих ділянок місцевості та об'єктів, відбуксировувати транспортні засоби;

6) входити (проникати) в житлові та інші приміщення, на земельні ділянки, що належать громадянам, на територію та в приміщення підприємств, установ і організацій, перевіряти транспортні засоби для виконання заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях;

7) використовувати із службовою метою засоби зв'язку і транспортні засоби, у тому числі спеціальні, що належать громадянам (за їхньою згодою), підприємствам, установам та організаціям, крім

транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав та міжнародних організацій¹.

Правовою підставою для відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та відновлення територіальної цілісності України є Конституція України, законодавство України та ст. 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй².

Реалізація функції *забезпечення стримування збройної агресії проти України та відсічі їй* передбачає наступні права Сил спеціальних операцій Збройних Сил України:

1) вживати заходів для захисту прав і свобод цивільного населення;

2) здійснювати із додержанням міжнародних зобов'язань України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, принципів і норм міжнародного права політико-дипломатичні, санкційні та інші заходи з метою відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародно визнаного державного кордону;

3) вживати заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації;

4) розвивати із залученням ресурсів держави та міжнародної допомоги оборонний і безпековий потенціал України з метою відсічі збройній агресії Російської Федерації;

5) використовувати механізми двосторонньої міжнародної співпраці, міжнародних організацій та міжнародних судових інстанцій з метою збереження та посилення санкцій, що застосовуються щодо Російської Федерації членами міжнародного співтовариства³.

Слід виокремити низку функцій у сфері захисту прав і свобод цивільного населення на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, а саме⁴:

1) захист основоположних політичних і громадянських прав і свобод людини;

2) вжиття заходів для звільнення Російською Федерацією, окупаційною адміністрацією Російської Федерації всіх незаконно затриманих, утримуваних громадян України;

---

¹ Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях : Закон України від 18.01.2018 № 2268-VIII.

² Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду : від 26.06.1945.

³ Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях : Закон України від 18.01.2018 № 2268-VIII.

⁴ Там само.

3) сприяння забезпеченню відновлення порушених матеріальних прав;

4) сприяння забезпеченню соціально-економічних, екологічних та культурних потреб, зокрема шляхом реалізації заходів, визначених центральним органом виконавчої влади України, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованих територій, на виконання відповідних рішень Кабінету Міністрів України;

5) надання правової та гуманітарної допомоги, у тому числі із залученням міжнародної допомоги, зокрема надання медичних та соціальних послуг на контрольованих Україною територіях;

6) сприяння підтриманню культурних зв'язків;

7) забезпечення доступу до навчальних закладів та засобів масової інформації України [11, с. 110].

Для забезпечення реалізації зазначених функцій Збройні Сили України мають право здійснювати заходи щодо відновлення територіальної цілісності України, а також забезпечують комплексний розвиток безпекової, економічної, інформаційно-телекомунікаційної, соціальної та гуманітарної інфраструктури на територіях, прилеглих до тимчасово окупованих територій в Донецькій та Луганській областях, реалізують відповідно до документів стратегічного оборонного планування заходи зі зміцнення оборонних і безпекових спроможностей України¹.

Висновки

Обґрунтовано, що реалізація завдань Збройних Сил України пов'язана із визначенням та реалізацією функцій Збройних Сил України, що розглянуті нами як визначені відповідно до мети діяльності Збройних Сил України напрямки їх діяльності, що спрямовані на виконання завдань Збройних Сил України за забезпечення національної безпеки та оборони України. Серед основних функцій Збройних Сил України нами виокремлені: забезпечення стримування збройної агресії проти України та відсіч їй; охорона повітряного простору та підводного простору в межах територіального моря; боротьба з тероризмом; забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях; оборона України; захист основоположних політичних і громадянських прав і свобод людини; вжиття заходів для звільнення Російською Федерацією, окупаційною адміністрацією Російської Федерації всіх незаконно затриманих, утримуваних громадян України; сприяння забезпеченню відновлення порушених матеріальних прав та ін. Повноваження Збройних Сил України, реалізація яких

---

¹ Там само.

пов'язана із функціями Збройних Сил України, визначені як сукупність прав та обов'язків Збройних Сил України, їх структурних підрозділів, військовослужбовців та посадових осіб, якими наділено Збройні Сили України для виконання покладених на них законом завдань.

Таким чином, в умовах проведення операції Об'єднаних сил на Сході України та з огляду на сучасний стан реформування Збройних Сил України необхідно переглянути вітчизняні концепції діяльності Збройних Сил України як основного воєнізованого суб'єкта протидії злочинності та забезпечення національної безпеки держави, а також визначити функції та повноваження Збройних Сил України відповідно до стандартів НАТО. Зазначене дозволить військовослужбовцям ефективно реалізовувати державну політику у сфері оборони, забезпечення територіальної цілісності та недоторканності держави та значно підвищить престижність військової служби.

Список бібліографічних посилань: **1.** Чумак В. В. Правовий статус Міністерства внутрішніх справ Литви: завдання та функції // Актуальні питання забезпечення громадської безпеки та правопорядку в сучасних умовах : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 20 листоп. 2015 р.) / МВС України, Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2015. С. 302–305. **2.** Даль В. И. Толковый словарь русского языка: иллюстративное издание. М. : Эксмо, 2011. 896 с. **3.** Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с. **4.** Коваль А. В. Административно-деликтное отношение. Киев, 1979. 230 с. **5.** Пономарьов О. В. Адміністративно-правовий статус податкової міліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2015. 179 с. **6.** Чумак В. В. Департамент муніципальної поліції Естонської Республіки як суб'єкт реалізації правоохоронної функції держави. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2017. № 4. С. 138–142. **7.** Могілевський А. В. Співвідношення системи трудового права та системи трудового законодавства України. *Підприємництво, господарство і право.* 2016. № 2. С. 87–91. **8.** Конституційне право України : підручник / за ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. Харків : Право, 2008. 416 с. **9.** Кумейко А. В. Адміністративно-правовий статус Служби безпеки України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2015. 210 с. **10.** Юридична енциклопедія : в 6 т. Т. 4: Н-П / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Київ : Юрид. думка, 2002. 720 с. **11.** Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління : монографія / Ф. В. Саганюк, В. С. Фролов, В. І. Павленко та ін. ; за ред. І. С. Руснака. Київ : ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. 230 с. URL: <https://nuou.org.ua/assets/monography/mono-sbou.pdf> (дата звернення: 02.10.2019).

Надійшла до редколегії 03.10.2019

Grinenko Y. V. Functions and Authorities of the Armed Forces of Ukraine on the Crime Scene

The functions and powers of the Armed Forces of Ukraine in the field of combating crime are researched. The expediency and necessity of studying the functions and powers as structural elements of the administrative and legal status of the Armed Forces of Ukraine is emphasized, which is especially relevant in connection with the reform of the Armed Forces of Ukraine and bringing their service activities to NATO standards.

It is determined that the legal category of "authority" consists of the rights and obligations of the Armed Forces of Ukraine, including in the sphere of crime counteraction, aimed at the implementation of functions and tasks of the Armed Forces of Ukraine in accordance with the current legislation.

It is emphasized that in order to ensure the implementation of the said functions of the Armed Forces of Ukraine, they have the right to take measures to restore the territorial integrity of Ukraine, as well as to provide comprehensive development of secure, economic, information, telecommunication, social and humanitarian infrastructure on the territories adjacent to the temporarily occupied territories in Donetsk and Luhansk to implement, in accordance with strategic defense planning documents, measures to strengthen defense and security capabilities of the country.

Regulatory acts defining the functions and powers of certain structural units of the Armed Forces of Ukraine are analyzed. The author's vision of the concept of "functions of the Armed Forces of Ukraine" is offered and his own classification of functions and powers of the Armed Forces of Ukraine is given.

Key words: functions, powers, rights and obligations, Armed Forces of Ukraine, administrative and legal status, counteraction to crime.

